

Hårderups posten

Nr. 10. — November 1980
5kr.

Det här vackra landskapet vid vägen
Hårderupshult-Fränninge har åter-
skapats nyligen.

VANLIG LANDSKAPSVÅRD

Av Bertil Persson
Starrarp

Det är ju inte precis varje dag man ser folk i färd med att hugga ner ung barrskog, för att få en öppen betesmark istället. Detta är dock vad som häromsårt vid Klöverskulleskogen. Härderupsposten tog kontakt med markägaren, Dr Lundberg, och frågade vad till han syftade med denna något unika åtgärd. Han förklarade då, att arbetet på just den markbiten var slutfasen i ett stort och långt arbete med att, genom landskapsvårdande åtgärder, återställa landskapet på hans skogs- och betesarealer till dess ursprungliga utseende och beskaffenhet.

Bilden på Härderupspostens framsida visar området närmast vägen, som går mot Fränninge. Här planterades gran för ett femtontal år sedan. Det är denna plantering, som nu huggits ner och istället har det ursprungliga fjäladslandskapet återskapats. Naturligtvis är hela faunan inte återställd ännu, men naturen läker snabbare än man tror. Marken skall i fortsättningen användas till bete. Dr Lundberg poängterar vikten av att marken betas av både hästar och nötboskap. De kompletterar varandra bra och motverkar parasitangrepp.

Naturvårdsverket gjorde upp en detaljerad åtgärdsplan för detta område. Arbetet utfördes som beredskapsarbete. Markägaren får i sådana sammanhang bl.a själv bekosta stängsel och särskilt viktigt är de passager och övergångar, som finns över stängslen. Området skall nämligen vara lätt-tillgängligt för allmänheten.

Vanligtvis brukar man bränna det som huggits bort, men i detta fall fick en utomstående privatperson flisa det mesta av det som annars skulle ha bränts upp på platsen. Detta var en idé från Dr Lundberg. Arbetsmarknadsstyrelsen blev emellertid intresserad av idén och planerar nu inköpa flismaskiner för att i fortsättningen själv flisa avfallet vid liknande projekt framöver.

Dr Lundberg är starkt kritisk till barrskog i det skånska landskapet. Han menar att barrskogen steriliserar och försurar jorden. Den påverkar luftens sammansättning, så att det kan leda till klimatförändringar. Det är nästan enbart i Skåne som vi har lövskogsregion inom Sverige. Låt denna lövskog förbli lövskog.

Slutligen säger han att de omfattande förändringar och ingrepp i naturen, som vi gör idag för kortsiktiga ekonomiska vinster, kan kommande generationer bli lidande av.

HÄRDERUPSPOSTEN nr 10

Rubriktextare: Teodor Louman, Starrarp

Omalagefotograf: Nils-Arne Johansson, Starrarp

Adress till tidningen: Härderupsposten, Starrarp 7, 270 33 Volleås

tel. 0415-42116

SISTA RESAN MED ÄLVSNABBEN

När H.M.S. Älvsnabben förra vintern gjorde sin sista långresa, var en på ifrån Starrarp med bland besättningen. Det var Nisse Gustavsson, som på detta sätt gjorde sin värnplikt. Härderupsposten bad Nisse berätta lite från resan.

Ni undrar kanske vad jag gjorde på den här "Älvsnabben". Jag var sjukvårdare, men jag fick hjälpa tandläkaren den mesta tiden. Vi lagade lite över 250 hål och drog ut 2 tänder. Jag ska kanske berätta lite hur vi hade det ombord också. Vi låg i 9 mässar med ungefär 25 man i varje. Mässarnas storlek var ungefär 40 kvm, så man hade inte så stort utrymme. Man både åt, sov och hade det till trivselrum. 11 låg i väggfasta sängar och resten hängde i taket i hängmattor i var mäss. Jag själv låg i hängmatta, det var lite svårt i början, men när man blev van var det skönt.

Vi kastade loss från svensk mark den 8 november i Göteborg. Det skulle dröja $4\frac{1}{2}$ månad innan man kunde trampa svensk mark igen. Vår första hamn var Ponta Delgada på ön Sao Miguel, som ingår i ögruppen Azorerna. Därefter for vi till Port of Spain i Trinidad. Vi hade fint väder när vi gick över Atlanten. I Trinidad var vi på en massa palmomsusade "beacher", det var jätteskönt, men det tog snart slut för vi skulle vidare till Acapulco i Mexico. Vi gick igenom Panamakanalen på natten, så vi kunde inte se mycket av kanalen. På vägen till Acapulco såg vi delfiner. Dom simmade sidan om oss, somliga hoppade upp och ner i vågskummet efter båten.

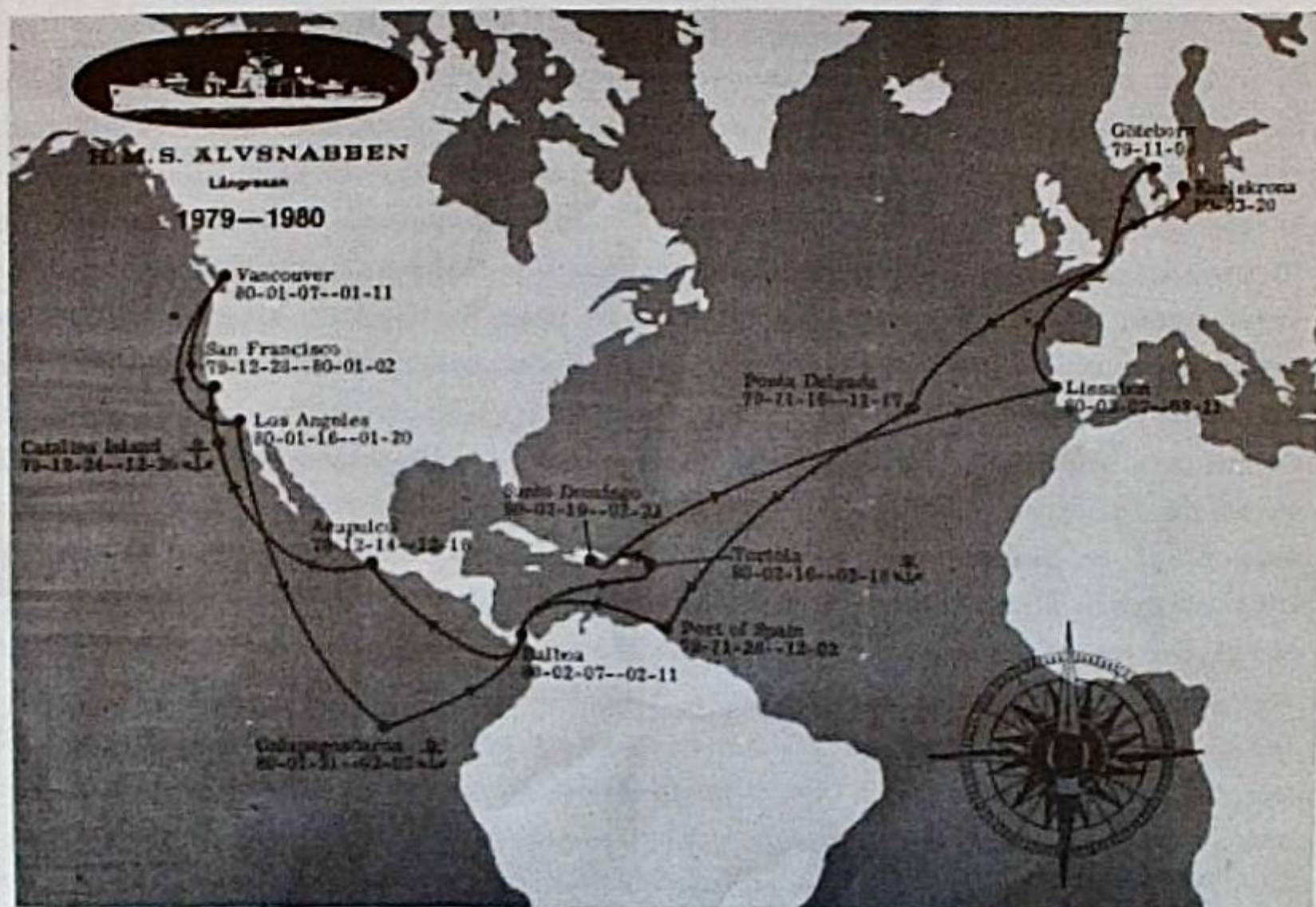
När vi låg i Acapulco besökte vi staden Mexico City, sen reste vi vidare och firade jul utanför en ö, som heter Catalina Island och nyårsafton tillbringade vi i San Francisco. Därefter reste vi vidare till Vancouver, där det var vinter, men det var skönt med lite snö, för det hade inte varit under 30 grader Celsius. Därefter åkte vi ner till Los Angeles, där var vi på Disneyland och Universal Studios. Det var en stad, som dom spelade in olika filmer i. Sen åkte vi till Galapagosöarna och när vi passerade ekvatorn blev vi sotade och döpta enligt gammal sjötradition. På Galapagos fick vi se en hel massa olika djur, som jättesköldpaddor, ödlor, hajar, krabbor och en massa olika sorters färgglada fåglar.

Därefter reste vi till Balboa, som ligger vid Panamakanalens ena ända. Denna gång gick vi genom kanalen på dagen, den var mycket vacker och den kantades av regnskog och gröna fält. Det var meningen att vi skulle besöka Tortola, men det blev sådant oväder, att vi inte skulle hinna dit enligt tidschemat, så vi fick välja ut en annan liten ö, som vi kunde besöka och den hette Katalina Island. Där hade vi två dagars semester. Därefter for vi till Santo Domingo, som ligger i Dominikanska Republiken. Det var sista hamn på denna sidan av Atlanten.

Sen for vi över Atlanten igen med något så när bra väder till Lissabon. Det

var den sista utlandshamnen vi skulle besöka på denna resa. Därefter påbörjades den sista etappen hem över Biscayabukten genom Engelska kanalen, genom Kielkanalen och ut i Östersjön. Vi förtöjde den 20 mars i Karlskrona, den mest efterlängtade hamnen på hela resan.

Nisse Gustavsson

UNGDOMSGÅRDEN STÄNGD

Av Bertil Persson
Starrarp

Det är inte utan en viss besvikelse jag kan konstatera, att verksamheten vid ungdomsgården "Hused" upphörde i våras. Den upphörde p.g.a. bristande intresse och engagemang från ungdomarnas sida. Ungdomar finns här ju fortfarande, men de har blivit några år äldre och intressen och umgängesformer har ändrats.

"Hused" öppnade för tio år sedan. Det blev snabbt samlingsplatsen för de flesta ungdomarna i trakten. Annu minns man grönsaksodlingen det första året, de stora pepparkaksbakerna till jularna, allt arbete med reparationer, målning och tapetsering, som förekommit under åren eller när där spelades bordtennis på vinden så att hela huset gungade och inte minst minns man kontakträffarna med alla föräldrarna inbjudna.

Tio år varade det som sagt och resultatet har blivit, att bygden nu har ett ganska starkt grepp om ungdomarna. En del har t.o.m. bosatt sig här och ämnar stanna.

EN PRATSTUND MED ANNETTE

Bertil Persson
Starrarp

5

En eftermiddag i vintras knackade jag på hos Annette Nilsson i Härderup, för att höra hur det stod till i vinterkylan och för att förhoppningsvis få höra henne berätta lite från sitt långa och strävsamma liv.

Ute var det grått och kallt, så därför var det skönt att komma in i "stuevärmen" och sitta och resonera i lugn och ro.

Det blev en verkligt intressant och trivsamt eftermiddag, ty Annette kan verkligen konsten att berätta.

Resan med minnets hjälp började bland torparfolk på Borrestadgården och fortsatte till småbrukarbygden i Huaröd och sedan vidare till Härderup. Sina första steg tog Annette i ett torp, som tillhörde Borrestadgården, som i sin tur låg under Maltesholm. På Borrestad fanns inte mindre än 40 torp, som låg i tre rader. Numera finns endast ett kvar, nämligen Annettes föräldrahem. Detta torp hade då gått i arv i tre generationer. Första generationen hade brutit marken. Man högg bort träd och buskar, brände ljung och ris, grävde upp stenarna, som forslades bort och "lavades" till ibland dubbla stengården. Ibland samlades också stenar i stora högar ute på åkern.

Torparna betalade inget arrende, utan hela arrendet utgjordes av dagsverken, mest till Borrestad, men även till Maltesholm, som låg en bra bit bort. När de skulle göra dagsverken vid Maltesholm, skulle de vara på plats kl. 4 på morgonen. Ibland skulle torparens häst också vara med exempelvis när man hämtade hö ända nere på strandängarna vid Helge å ner mot Åhus. Från den trakten kom å andra sidan folk till Borrestad och högg bokved.

När torparna skulle fullgöra sina dagsverken, så gick budet från torp till torp och Annette minns än hur hon brukade få springa över till grannen med sådana bud.

Disciplinen var hård på den tiden och det fanns förvaltare, som tuktrade sina underlydande med käpp.

Annettes första lärarinna hade en utbildning, som omfattade 14 dagar. Hon hade ett egendomligt sätt att lära ut hur de olika bokstäverna såg ut. Exempelvis bokstaven O fick barnen lära sig utantill, att den bestod av en vänsteroval och en högeroval och så skulle den stå lite på sned. Griffeltavlorna hade börjat användas, men Annettes far kunde berätta att när han gick i skolan, så skrev man på sandbänk, som ju var lätt att suddas ut. Hartast till att suddas ut med på griffeltavlan förekom bara i undantagsfall när Annette gick i skolan.

På somrarna plockade man bär, som bars hem och hällades ut på ett lakan i hästvagnen. Sedan körde far till Everöd och sålde dem i lös vikt.

Några kartonger eller andra förpackningar förekom inte.

Det första arbete, som Annette hade, var att plantera gran. Då fick hon

en krona per dag. Arbetet varade sju dagar, men dessa sju kronor räckte till en omgång kläder.

Borrestad fälad, som var en oerhört stor fälad, var delvis sankmark och där stod vatten hela sommaren. Här kunde Annette få se något, som få människor fått uppleva i verkligheten, nämligen tranornas dans. Där var hundratals tranor, som år efter år uppförde sitt sällsamma och vackra spel ute bland tuvorna eller "rammorna" som de kallades.

På Borrestad fälad fanns och finns väl fortfarande den s.k. Trollakistan som bestod av jättestora stenblock, som var lagda så att de bildade en grotta och man kunde stå rak därinne. Pysslingastenen såg Annette också många gånger när hon plockade bär. Det var en stor sten med ett tydligt fotavtryck på ovansidan.

De många dagsverkena till godsägaren, slitet med sten på den magra jorden hemma på torpet, små inkomster trots extra arbete exempelvis med vedhuggning på vintrarna, stugan full med barn, som skulle kläs och mättas. Denna torparens lott skulle man ju kunna tro var grogrund till mycket missnöje och tragik. Så var tydligen inte fallet, utan Annette minns torparna såsom glada och förnöjsamma människor. Kalas var där många och spelemän fattades där inte. En del fester hade samband med arbetet. När man på våren hade släppt Borrestadgårdens kreatur ut på grönbetet via "fädröften", som gick från gården och ut på betet, så firades detta med ett kalas. Ibland hade dessförinnan torparna förberett detta genom att skriva efter en låda konjak från Malmö.

En av de verkliga höjdpunkterna för folket på Borrestadgården omkring sekelskiftet var midsommarfesten. Då bjöd godset alla sina torpare och arbetare på fest med spel och dans och förtäring. Man dansade på en enkel jordbana och några bord och stolar fanns inte, utan man fick sitta på stenarna runt om eller i bästa fall på en bräda lagd mellan ett par stenar. Förtäringen var enkel och alltid densamma. Bröd, ost, dricka och brännvin. Brödet bakades av "Borkes Else", som även annars brukade vara behjälplig med matlagning på godset. Det var stora brödkakor där fadern i varje familj gick fram och skar en rejäl bit, som han sedan fördelade till de andra familjemedlemmarna. En stor tunna brännvin fanns på plats, ditkörd från Borrestads eget bränneri med hjälp av häst och vagn.

Från torpet vid Borrestadgården flyttade Annette till Borråkra. Första julen där, så kom de forna grannarna från Borrestad och sjöng Staffansvisan. En morgon kallade far på mig och sa: Du får upp, för där sitter en speleman på trappan! Spelemannen var uppstoppad med halm och man hade satt ett dragspel i händerna på honom. Detta s.k. julaspöge skulle man inte behålla, utan se till, att det kom till någon annan. Det samma gällde julaknudan. Att slå julaknuda var regel på den tiden överallt. Från Borråkra flyttade Annette till Huaröd. Där välkomnades man av grannarna, som skickade dit en piga medförande en sockerkaka eller något annat. Bygemenskapen var stark. När det var fest eller begravning var

alltid alla byborna inbjudna.

På den tiden var daglönen för en potatisplockare en krona. Annettes far dristade sig emellertid till att bryta mot denna regel och betalade en krona och tjugofem öre. När de andra bönderna fick reda på detta blev de förargade och skällde på honom. Han stod emellertid fast vid 1,25 och sa - Jag betalar 1,25 för det tycker jag att dom är värda!

1923 kom Annette och Anton till Hårderup. Andra dagen de bodde i Hårderup kom en liten pojke och tiggde mat. Då frågade jag mig, säger Annette, vad är detta för trakt vi kommit till, om barnen behöver gå och tigga? Pojken hörde troligen hemma på Starrarps ora. Denna familj levde under knappa förhållanden och bodde inte så länge där. Modern gjorde pappersblommor, som hon gick omkring och sålde.

Den gård som Annette och Anton flyttade till och där Annette nu ensam bor kvar, sedan barnen flugit ut, är märklig ur en synpunkt. Där har nämligen fötts fyra tvillingpar i fyra olika familjer i följd.

Medan Annette berättar vidare om alla de människor, som då på 20-talet bodde i Hårderupshult, så går eftermiddagen mot kväll. Jag tar så småningom adjö och mitt huvud är fullt av tankar kring alla de personer, som passerat revy under pratstunden. Där var Jins Skräddare, Täckaren, Hanna Saxberg m.fl. Människor med sin egen historia, sina egna livsöden. De har bara ett gemensamt. De är alla borta nu.

DET DUKADE BORDET

Av Allan Sandahl
Vallarum

Ja nu är väl snart bordet tomt, som Palme o kompani dukat när de drog sig tillbaka. Man kan föreställa sig hur efterträdarna smort kråset. Men säga vad man vill, snål e han inte, Päll-Din. Nu delar han ut sparpaket, ett gemensamt för alla som inte var inbjudna. Att vi skulle få vars ett är väl en önskedröm, men nog finns dom som borde få ett eget litet paket. Hedersknyffeln Hedlund till ex. och varför inte förre transportbasen Hans Eriksson och hyresgästbasen Erik Svensson. Ingen har väl tänkt så mycket på sig själv som dom. Dessa två kunde ju lämpligen ha ett gemensamt paket lagom stort att ha, inte bara millioner i, utan också lite förning för långresor. Och Karin Söder vill nog gärna skicka paketer till en del stamkunder på systembolaget, hon har ju fått ökat anslagen för förberedelse till alkoholism med 53 millioner. Och så naturligtvis de fördomsfria flickorna i Malmö som har en daglig skattefri inkomst kring tusenlappen + sociallön på 4000 i månaden, sånt måste ju premieras. Ja överhuvudtaget alla som under den socialistiska eran fick smak på att leva gott på socialhjälp borde ju åter bli påtänkta.

BILDER FRÅN BJÄLKHULTSPROMENADEN

I

VINTRAS

Här har promenaden börjat. Vädret var vintrigt och vackert. Om det var lite motigt i backarna upp till Bjälkhult, så gick det desto lättare tillbaka.

Efter den uppfriskande promenaden samlades alla i Starrarps skola. En kopp kaffe smakade gott.

Knut Thulin hade sammanställt ett litet kåseri om Nils Eklundh med inslag från hans diktning. Detta blev en uppskattad avslutning på denna söndagseftermiddag.

Nästa BJÄLKHULTSPROMENAD äger rum söndagen den 18 januari 1981.
Vi samlas i korset i Starrarp och startar promenaden kl. 13.30.

Välkomna!

ORRJAKTEN

En sann historia från Starrarps ora.

Av Knut Thulin
Ödåkra

Teckningar
Leif Bertilsson
Starrarp

Det hade varit en strålande vacker höstdag med sol och klar himmel. Snart var den tiden inne då första nattfrosten var att vänta. Årets olika grödor var till största delen bärgade. Höstplöjningen hade kommit igång. Det vilda hade haft en härlig tid. Nu kunde ett och annat bösskott höras då och då. Harar fanns det gott om och fasankullarna verkade till att arta sig bra. Första vinterns klappjakter på räv hade säkert minskat ned antalet avsevärt. Så fort spårnön då hade kommit blev traktens grandungar noga avsevärt med tanke på rävspår som gick in där, men inte ut. Snart hade budkavlen gått och ett uppbåd av ett tiotal drevkarlar var snart på plats, plus två tre jägare. Räv- en hade ytterst små chanser att obemärkt sliopa igenom. Skinn efter skinn hade samlats för att så småningom säljas och penningarna bli till en del utgifter för det kalas, som var att vänta en bit in på nyåret. För att få vara med som drevkarl fordrades en ålder av omkring femton år, annars blev man ratad av jägarna. Det fordrades uthållighet och ingen fick komma för långt fram. Det gällde att höra upp var sidokamraten höll till än om man inte alltid såg honom.

Söndagsförmiddagen hade framskridit med en del småarbeten. Att efter middagen sova bort tiden bar sig inte riktigt för vare sig dräng eller husbonde. När klockan var två var det för tidigt att börja utfordra djuren och den första nedtoningen av dagsljuset hade knappast börjat. Gårdens egna marker var inte

så stora, men efter en resultatlös runda där, började ljuset att avta något och på tjuvjaktmanér kändes det liksom friare att passera den ena stengårdsgården efter den andra. Framför oss låg med ens de stora jaktmarkerna med enbuskar och ljung som gick i mörkrosa. Här om någon stans hade nararna sin hemvist. Jag fick den stora förmånen att få

vara skytt och min husbonde gjorde en stor lov ut i terrängen. Intill en stor enbuske skulle jag bevaka ett antal kostigar som korsade varandra. Det dröjde inte så länge förrän en hare i maklig fart dök upp helt ovetande om den fara, som hotade. Jag siktade noga och beräknade hans hastighet, men det visade sig snart att jag bedrägligt nog hade bommat. Haren rusade mot en gårdesgård och jag lät andra skottet gå med ett resultat, som inte alla blev bättre än det första. Min husbonde och jag frågade oss efteråt hur något sådant kunnat ske. Vi var inte på humör att prata om det på en god stund. Troligen kände jag mig ganska slokörad där jag nu fick gå utan någon bössa i handen. Vi fortsatte dock en bra bit till och kom till marker där enbuskarna stod betydligt tätare. Vi gick på helspänn utan att något hände en lång stund. Plötsligt drog jag husbonden nätt i armen och pekade något hundratal meter framåt i terrängen. Bakom en enbuske spanade vi in föremålet jag fått syn på. Vi var snart överens om, att det måste vara en orre, som lämnat storskogen för en kort stund. Nu började ett snygande för att komma inom skotthåll. Dagens sista strålar liksom lyste på fjärrskruden. Vi vågade knappast andas och för vart steg vi tog var vi säkra på att orren med ett vingebrak skulle rädsla sig in bland några unggranar, som stod en bit ifrån. Avståndet var nu högst fyrtio meter och min husbonde tvekade att gå längre. Viskande bestämde vi att nu eller aldrig skulle en ovanligt fin söndagsmiddag räddas. Skottet gick och knallen som följde lät öronbedövande. Att skottet träffat rådde det inget tvivel om. Några lama vingslag bekräftade detta. Tiden för oss att nå fram till bytet var mycket kort. På våra läppar samlade sig snart en fråga, som ingen av oss ville ge svar på eller uttala. "Ser en orre ut så här?"

En stor och praktig gräspräcklig hönstupp låg framför oss och förblödde.

"Vi får nog gå hem och utfodra djuren nu," sa min husbonde.

Jag förpassade tuppen in i ett gransnår och tänkte för mig själv, att någon räv nog kunde ha vägen förbi. Mycket går att jaga, men att komma hem med en skjuten hönstupp det går bara inte. På hemvägen stötte vi på två harar, men jaktlusten var bortbläst.

VÄGBELYSNING I STARRAPS BY?

Av Bertil Persson¹¹
Starrarp

Den i många år diskuterade vägbelysningsfrågan i Starrarp har ännu inte resulterat i några ljuspunkter. Sjöbo kommun har beviljat tre lampor, men arbetet med dessa har samband med att luftledningarna i byn ska ersättas av jordkablar. Båda arbetena ska göras samtidigt. Eftersom man tydligen från kommunalt håll var tveksam om intresset i Starrarp för vägbelysning, så har jag "rännt" runt i byn och frågat vad folk tyckte. Jag begränsade mig dock till dem som eventuellt skulle kunna tänkas få en gatlykta utanför huset. Frågan jag ställde var: Vad anser ni om vägbelysning i Starrarps by? 2 personer ansåg vägbelysning onödig. 4 personer var tveksamma om sitt svar. 20 personer var klart positiva till vägbelysning. Generellt sett var det de äldre i byn, som var mest angelägna om att vi ska få belysning.

Argumenten bland de tveksamma var, onödigt slöseri med pengar och energi. Svårt att få en rättvis placering. En menade att "en sån dyngpöl till väg är väl inget att belysa". Just vägarnas standard var det flera kritiska röster mot, men det är ju en helt annan fråga och framför allt en helt annan kostnad för samhället.

Argumenten för belysning var, ökad trivsel och trygghet, ökad trafiksäkerhet och att belysning i sig självt vore ett steg framåt i byns utveckling.

Sammanfattningsvis ger alltså undersökningsresultaten vid handen, att det finns ett klart uttalat önskemål om att få vägbelysning i Starrarps by.

Antalet belysningspunkter och deras placering får kommunen avgöra, men mer än 15 st torde vara onödigt.

Jag hoppas att våra folkvalda politiker hörsammar denna önskan utan att vi ska behöva skrika högt.

FOTBOLL

Vårt fotbollslag, Huseds SK har haft en ojämn säsong. Det började bra i våras i korpens division tre. Då blev det fyra segermatcher i följd, men efter ett par plattmatcher i säsongens mitt förlorades serieledningen till Södergården, som sedan behöll den. Huseds SK hamnade till slut på en dock hedrande tredjeplats. I Höstcupen blev vi utslagna redan i första matchen av Västerstad.

BADMINTON

Härderups lag bestod under 79-80 av Lars-Erik Johansson, Anders Jönsson och undertecknad. Vi spelade i division 2. Vi blev dom första att slå Lions badmintonlag. Matchen gick av stapeln den 9 dec. 79. Lars-Erik startade med att möta Nils G. Larason. Setsiffrorna blev 15-11, 15-12. I nästa match tog jag mig an Stig Sjöstedt. Setsiffrorna blev 7-15, 15-12, 15-12. Dubbelmatchen vann Lions med 2-0. Vi mötte sedan Lions i returen. Setsiffrorna blev 2-1 till oss. Så även i år vann vi vår serie. Nu har vi gått igenom div. 3 och div. 2 och har nått vårt mål, att få spela i div. 1. Vår målsättning för säsongen är att komma bland dom fyra första lagen.

Arne Engstrand
Härderup

HISTORIEN OM EN HÄST

I gryningen den 7 april 1970, såg ett föl världens ljus för första gången, i stallet hos Ingegerd och Bertil Oscarsson i Starrarp. Modern hette Wildcat och fadern Lep Hanover. Med sned bläs och långa skrangliga ben gjorde han sin entré, namnet blev Wild Lep.

När han var 4 - 5 dagar gammal, så märkte vi till vår stora förskräckelse att han blev svagare och svagare. Vi blev då kloka på att Wildcat inte hade di till honom, några droppar kanske, men inte tillräckligt. Ringde då till Djursjukhuset i Malmö, men dom kunde inte ge något råd vad vi skulle göra. Via telefonkontakt med veterinär i Höör, fick vi rådet att ge honom Grix, men hur mycket och hur ofta visste han ej. Ingegerd började då med 1 dl färdig blandning en gång i timmen dygnet om första veckan och det visade sig vara rätta medicinen. Efterhand ökades givan och minskades antalet gånger per dygn.

Nåväl, Wild Lep repade sig och fick följa med modern i hagen och där hans lek-kamrat blev en ponny, ett tvåfärgat hingstföl med namnet Apache. Det är väldigt viktigt att ett travföl har någon att springa, kiva och leka med, måste tidigt vänja sig att vara tillsammans med andra hästar. Det utkämpades många "upploppsstrider" hemma i hagen den sommaren.

När Wild Lep var två år lämnade vi honom till Karlis Weritis på Jägersro för inkörning i två månader. Därefter tog vi hem honom över sommaren, för att efter nyår skicka tillbaka honom till Jägersro för träning.

Den 26 maj 1973 "kvalade" Wild Lep in på Jägersro och var därmed kvalificerad att få delta i travlopp. Vann sitt första lopp den 23 aug. på tiden 1.25.9. Han galopperade i sina första sjutton starter och har även senare missat många pengar på just sin osäkerhet, men har på gamla dar lugnat ner sig.

Som fyraåring startade Wild Lep 18 gånger och när V65 gjorde debut här i Sverige på hösten, så anmälde vi honom till Axevalla den 8 sept. Där gjorde han ett fint lopp, då han trots galopp i starten, där han förlorade cirka 40-50 m, kunde gå fram till andra plats. Han kvalade därigenom in till finalen på Solvalla som skulle köras den 15 sept. I första V65-loppet denna dag vann Wild Lep till rekordodds 38,75 på tiden 1.19.6 och fick för besväret 20.000 kr och blev därigenom Sveriges förste finalvinnare i V65. Tränare och kusk Lars Nilsson.

Wild Lep gjorde som 5-åring cirka 10 starter med blandat resultat, blev skadad i ett gaffelben och blev opererad samt placerad hos Dan Vegebrand på Halmstadbanan. Vann där fyra segrar för Vegebrand. Lämnade banan där i maj månad som 7-åring och återgick till Jägersro och Lars Nilsson.

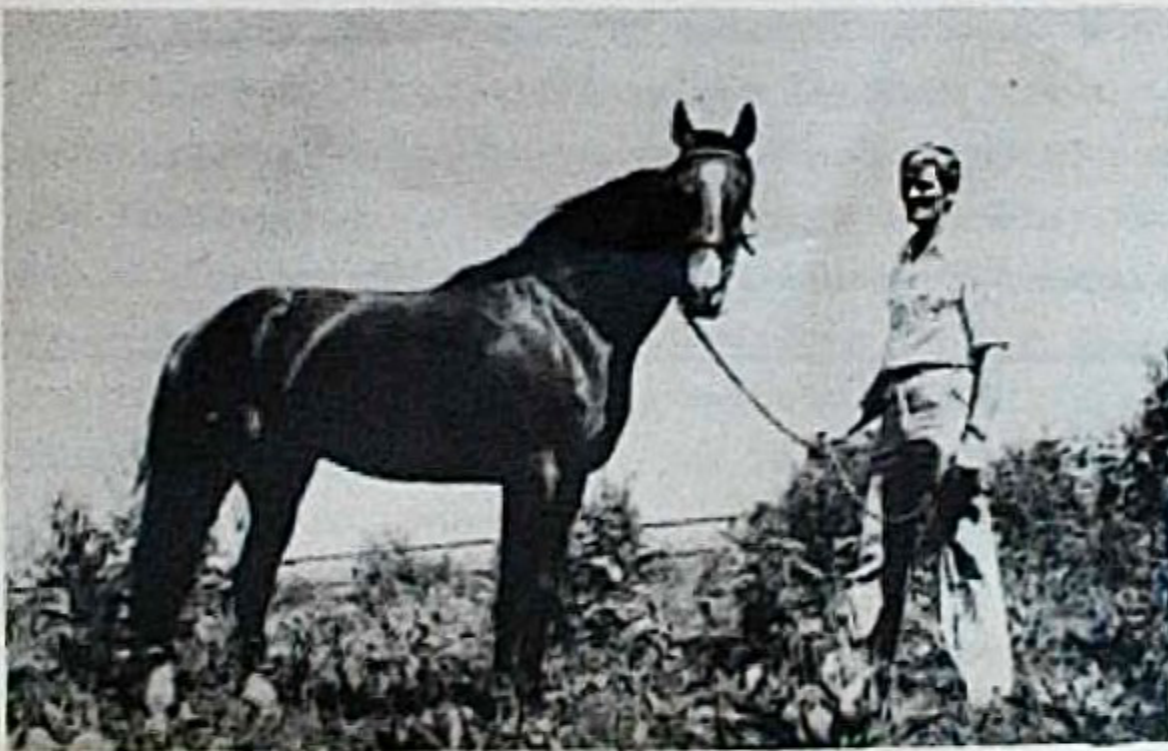
I oktober månad överlämnades Wild Lep i Leif Lövgrens vård och träning och har för Leif vunnit många överlägsna segrar, vunnit rikstotolopp och bl.a. slagit Halmstads stora stjärna Ex Lee. Han har även varit i Danmark ett par gånger och tävlat och där han den 22 juni i år blev fyra, slagen bara med ett par

längder av elithästarna Tarok, My Nevele och Madison Avenue från lika start efter bil, där Wild Lep hade ytterspåret i starten (sämsta spåret). Den 17 juni satte Wild Lep nytt banrekord i voltstart för i Sverige födda hingstar, på Jägersro med förnämliga tiden 1.16.0 och den fina formen fortsatte att hålla i sig vilket resulterade i att han den 6 juli på Halmstadbanan satte nytt banrekord därstädes med tiden 1.16.9 över full distans. Han mötte mycket bra hästar och gjorde ett fenomenalt lopp.

Han var även inbjuden till Hugo Åbergs Memorial, sommarens stora begivenhet på Jägersro, där han mötte Danmarks bästa häst Tarok och de svenska kanonerna med Express Gaxe och Madison Avenue i spetsen. Blev åter lottad till ytterspår efter bilen, följde bra med, men trampade loss en sko 400m före mål och så var den dagen förstörd. Express Gaxe vann loppet på världsrekordtid och ett första pris på 100 000 kronor.

För några veckor sedan vann Wild Lep och Leif Lövgren Skånska Dagbladets trofé. Han gjorde då ett av sina bästa lopp någonsin.

Wild Lep har nu som 10-åring travat in 345.000 kronor och varit först över mållinjen 34 gånger och alla gångerna har det känts lika underbart att stå som åskådare, uppfödare och ägare och se honom på upploppet formligen krossa sina medtävlare. För Wild Lep har alltid varit sådan, att känner han för det och tycker att det är roligt att springa, då är han oerhört bra, skärper sig

Bertil Oscarson med Wild Lep

och växer minst en klass. Men skulle det vara så, att han märker att han inte rör på dem eller när han är ur form, då kan han lägga av helt och bli sist. Vi anser att det är en mycket klok häst. Han får tävla ytterligare två år och sen får man hoppas att han får gå till avel, för det tycker vi att hans härstamning, resultat och utseende är värda.

Ingegerd o Bertil
Stall Vitsippan

TACK BJÄLKHULT!

Tack Bjälkhult. Ja, det borde kung Karl Gustav ha sagt i samband med att denna bild togs. Julgranarna var nämligen huggna i Bjälkhult. Det var Domänverket, som förra året förärade den kungliga familjen dessa båda granar. De är av en ny sort, som inte barrar. De kommer av den anledningen säkert att bli populära i framtiden, både i slott och koja.

HÄNT I BYGDEN

Av Allan Sandahl
Vallarum

Kan det verkligen vara sant att förtroendevalda i vår kommun försökt att driva igenom ett förslag att bygga en rökpaviljong vid en skola i Sjöbo. Visst skulle väl mindre rök så att säga gå upp i rök om det röktes inomhus, en snabbare tillvänjning skulle bli möjlig och fler skulle få nytta av röken. Men jag vet ett annat mycket rökekoniskt sätt. Dra en plastpåse över det rökande barnet och all rök blir till 100% utnyttjad. Skolan kunde ju också dela ut lämpliga påsar för användning i hemmen, ja varför inte en storlek som passar för ammande mödrar där även barnet ryms.

Fotnot: Sitter ~~m~~Änne förtroendemännen kvar på sina poster?

"VI SUCKA DET SÅ TUNGT UTI SKOGEN"

Något av de första åren av detta sekel, då jag var 10-12 år hörde jag det "sucka tungt uti skogen". Det var på senvintern och jag var på väg till skolan vid halv sjutiden och i en "ramm" (som det ännu heter på danska) d.v.s. en kärrsänka med sidohöjder, i detta fallet skogklädda. Ljudet var fullt hörbart som en långdragen suck, som sänkte sig uppifrån och ned och lät vittomfattande och oförklarlig.

Lättare är att förstå ett ljud från en insjö, som genomflytes av en ström. På våren när isen börjar ge sig kan det bli tomrum mellan isen och vattnet. Då kan luften rusa från åmynningen motströms över sjön och avge ett sär- eget ljud.

För att återgå till skogsljudet är det romantiserat i B.E. Malmströms dikt "Vi sucka det så tungt uti skogen" och där det även talas om älvor, vars dans ju är dimma belyst av månglans.

I ovannämnda "ramm" växte då, i skugga mellan tuvorna, dvärglumner, (sel- anginella selaginoides) förr kallad lopp- eller luslumner. En ca 5 cm hög mosslik växt. Den är nog där nu utrotad även beroende på att folk då be- gagnade ett avkok på den att utrota parasiter på både folk och få. Växten ifråga har sen länge varit sällsynt här i söder, men lär vara vanlig i Norrland. Förresten hör nog lummerväxterna till en utdöende familj. De hör i huvudsak till Karbontiden. Det fanns då 6 m höga exemplar. Luftens kol- syrehalt var mycket högre, otjänlig för folk och nutida djur, men gynnsam för kolskapelse.

Som avslutning får jag nämna att dikten "Vi sucka det så tungt uti skogen" är av Bernhard Elis Malmström död 1865 och kan läsas i dåvarande "Läsebok för folkskolan" som även jag har ett illa åtgånget ex. av.

Slutligen tänkte jag på att jag läst, att först bildas torv. Av den brun- kol, så stenkål, som till slut blir antracit. På annat ställe läses att ingen torvmosse är äldre än 300 sekler och hur har råolja, nafta, uppstått? De lärde tvista därom. Somliga säga att den bildats samtidigt med kolet, andra att den är en produkt av i sumphål förruttnade djur. Har någon rätt?

VADERLEKEN

Under januari och februari ingen tödag och högst 70 cm snödjup. Mars kall och blåsig, mildare slut. April sval, men 13-17 var varma dar. Maj: sen vår bokskogen halvgrön den 15-de, 21 mm regn. Juni varm och våt, 101 mm regn. Juli: högst 22 grader. 95 mm regn. Augusti svalare och 79 mm regn. Septem- ber högst +15 och 46 mm regn. 2 nätter med frost; 16-17 och 27-28.

"SKOUSNUAN" I FOLKTRON

Av Gunnar Persson
Dala

I det De la Gardiska Arkivet, finns en mycket intressant notis från Västergötland, daterad 1737. En 19-års yngling stod åtalad vid häradsrätten för att han ofta haft beblandelse med ett skogsrå, "skousnua" i Risarne skog. Han blev av rätten visad till sockenprästen, för att bli undervisad vad skriften sade om sådana ting. I vanliga fall brukade man döma folk, som begått sådant brott med böter eller till fästning på vatten och bröd. Vad som här är intressant är, att skousnuan skulle vara identisk med en människa. Själv har jag i nära 55 års tid gjort uppteckningar och kommit på av beskrivningarna, att skousnuan var en riktig människa och inget skogens andeväsen eller en dimfigur. Min uppteckning här nedan är från en kvinna, som var född i Långaröd på 1840-talet. Och ungefär samtidigt kunde andra sagesmän berätta något liknande om vad de trodde om skousnuan och vem skoumannen var. Det var människor av kött och blod och inget annat, för hon liksom skoumannen sökte sig alltid till bondgårdarna, då det var illavuret väder. Helst när kölden satte in och snön yrde omkring knutarna; då sade man på sina håll, att det var "skousnuevär".

Här nedan skall jag återge uppteckningen. Händelsen kan dateras till mitten av 1850-talet, från en by i gränstrakterna till Prännings socken. "Det var i kvällen, då skymningen föll, en vinterdag för många år sen. Jag minns den som den kallaste jag varit med om. Vinden tjöt från nordost, snön yrde och kylan var sträng. Då brukade en gestalt komma och knacka på vår stersdörr, mor hon hoppade alltid till och korsade sig för bröstet och sade: "Jösses, de e nock snuan som kommer". Mor öppnade och där ute stod en kvinna --- hon såg nådelig ut och hon viskade fram om hon kunde få lite värme. Som vanligt var fick ingen stackare eller fattighjon komma längre än till "stakalabjälken". En trebent stol sattes fram vid sidan om den öppna härden. Hon åt gärna en "fitemad", som vi andra hade te meaftan. Jag kommer ihåg hennes ansikte med de mörka ögonen, insjunkna i huvudet på henne. Med förskrämd blick tittade hon sig omkring i stuans sparsamma ljus, där trolska skuggor låg över folket, som satt här vid sina slöjdarbeten. Pigorna satt vid de snurrande spinnrockarna, deras monotona ljud gav en sövande effekt. Skousnuan pratade aldrig med folket, men hon hörde på vad som sades och hon följde från sin sittplats arbetenas gång.

När det var sängdags halvsöv skousnuan, men nu ville husets folk bli av med henne. Det föll alltid på mors lott att säga till henne: "Sissa nu fiser du --- nu får du gå till ditt"!

Då reste sig kvinnogestalten och ryggade skyggt ut i köket och gav ifrån sig en djup suck och försvann in i skogens djup igen. Man såg henne ibland men hon verkade mycket skygg av sig och hastade ljudlöst bort där ingen kunde se henne. Men så var också hennes skor gjorda av "skousnuelär". Varför hon gick baklänges ut, det var därför att hon ville inte visa sin rygg.

som man sade, var urholkad, som ett baktråg."

Min sagesman slutade med, att i vårt hem trodde vi att "skousnuan" var en riktig människa av kött och blod och inget andeväsen.

Vem var då denna "skousnua"? Ja, det får vi ingen förklaring på. För oss idag blir hon blott och bart en sagofigur, ett skogens väsen, som man vid väderleksombyte kunde nöra klaga ute i storskogen.

Nu kan det kanske finnas någon sanning i, att man i gammal tid trodde att det var olyckliga människor, som på ett eller annat sätt blivit fördrivna eller helt enkelt blivit fredlösa. Och det var kanske dessa människor som sökte sig till bondgårdarna under kölddiga vinterkvällar.

Det kan även tänkas, att det var ett vandringsfolk, som levde i skogen? Det finns massor med vandringssägner, som blivit återberättade, och alla dessa sägner är komna från fjärran östern. De har följt med på människans vandringar ända hit upp till Norden. Författarinnan Signe Höjer har i sin bok "Arvet från läsarna" skrivit, att hon bara för några år sedan sett egendomliga ockulta sedvänjor borta i Indien, som stämmer in på vad som en gång även skett i vårt land, men som numera är bortglömt.

I gammal tid var folk mycket vidskepliga. Såg man något oförklarligt ute i skogen, de gick vilse eller djuren gick vill, ja då var det "skousnuans" skull. Man trodde prompt på att det var något övernaturligt.

Så det kan förmodas, att den 19-årige ynglingen i Hissarne skog, verkligen haft älskoglek med "skousnuan", som i verklighet var en riktig kvinna.

HÖGSTADIESKOLA I VOLLSJÖ

Av Sven Åkerblom
Härderup

En ny 3-parallellig högstadieskola kommer att byggas i Sjöbo kommun inom de närmaste åren. Ett förslag finns, att denna skola skall placeras i Sjöbo. Som bekant finns det delade meningar om placeringen, både bland politikerna och allmänheten.

Vi i Vollsjö AIF har diskuterat ämnet en del. Det är nämligen så, att tillsammans med skolan kommer också en idrottshall att byggas. När det gäller idrottslokal, så är det Vollsjö som bäst behöver denna. I de fyra större orterna Sjöbo, Blentarp, Lövestad och Vollsjö, så har Sjöbo redan en idrotts- och tennishall, likaså Blentarp. Lövestad har en rymlig gymnastiksal och en tennishall. I Vollsjö finns endast den lilla gymnastiksalen vid skolan.

Ett annat argument som talar för att skolan skall placeras i Vollsjö är, att upptagningsområdet till den nya skolan är rektorsområde 3, dvs Sjöbo kommuns norra delar. Tydligt är det så, att eleverna från Bjärsjölagård, Vollsjö och Lövestad skall skjutas till Sjöbo för att gå i högstadiet. Är detta sunt för- och tillframt? Enligt min uppfattning är det helt uppåt väggarna. Skolan skall självklart byggas där eleverna finns och inte tvärt om.

Sjöboentusiasterna hävdar att elevunderlaget i framtiden kommer att minska på landsbygden och i småbyarna. Detta kan inte vara riktigt. I en bra jordbruks- och jordbruksbygd kommer det alltid att vara liv och rörelse även om inte alla sysslar med

Jordbruk.

Förresten måste vi väl se till elevens bästa i första hand. En liten skola har många fördelar. Trivseln blir bättre, man tar större hänsyn. Elever och lärare kan inte vara anonyma, utan alla känner alla och det skapar en harmoni, som är mycket viktig.

En sak är säker: Skolan kommer att byggas i Vollsjö, om alla vi bybor i norra kommunen håller ihop. Jag hoppas att politikerna härifrån uttalar sin åsikt för en skola i Vollsjö. Om inte, så kommer det ett val emellan och då måste de politiker bytas ut, som är emot en skola i Vollsjö. Ty det är vår framtid det gäller. Därför möt upp till kamp! Kom till de möten som anordnas och uttala er åsikt! Banden mellan Bjärsjölagård, Vollsjö och Lövestad måste stärkas. Det är våra barn, som skall gå i skolan, därför skall vi också säga ifrån var den ska byggas.

"VI KÄNNER VÄL DEJ"

Även denna gång bidrager Sven Olsson, Franningeberg med en av sina egenhändigt komponerade melodier. "Vi känner väl dej" heter den och den var anmäld till Schlager SM 1976, men kom inte med bland de tio bästa. Det året var f.ö. inte mindre än 1100 melodier anmälda.

För och mellanspel

Aja baja vi dej ser se men inte röra (2 ggr)

Yers 1

Vi går på fest kompisar söta flickor vinet flödar men snart så höras en blandad kör

Refr

refrängen klinga gång på gång. Vi känner väl dej du tar en whisky med soda och is eller Rom och cola Vi känner väl dej

det har man hört ju du bättrar dej ej det vet man ju.

2. (solist)

Här dansen går tills morron gryr, shake och tryckare,svetten flödar men snart så hörs från en blandad kör, refrängen klinga gång på gång.

Refr.(solist o kör)

Vi känner väl dej och dina flickor från miss kerneval till fröken "Fräken" Vi känner väl dej, det har man hört ju du bättrar dej ej, det vet man ju.

3.(solist)

När sista dansen tonat ut, så a jungler var och en sina sänger men snart så hörs från en blandad kör refrängen klinga gång på gång.

Refr.(solist+ kör)

Vi känner väl dej, och dina sänger de passar sej ej, nej, alla gånger. vi känner väl dej, det har man hört ju du bättrar dej ej, det vet man ju.

BYINVENTERINGEN

På hösten 1974 påbörjades en bebyggelseinventering i Sjöbo kommun. Man började med de centrala delarna av Sjöbo tätort. Därefter fortsatte inventeringsarbetet i byarna Röddinge, Sövde, Tolånga och Vanstad. Det inventeringsmaterial man då fick samlat har redovisats i två små skrifter "I Centrum" och de senare i "Byns ansikte".

Dessa skrifter har sålts genom biblioteken och finns till utlåning.

Kulturnämnden, som är ansvarig för det hela, uttryckte sin förhoppning att liknande inventeringsarbeten skulle kunna göras i hela kommunen. Man menade då att det är viktigt att det finns tillräcklig information om den befintliga bebyggelsen och bebyggelsemiljön, när det gäller den fysiska miljöns bevarande och omvandling. Alltså var man angelägen om att arbetet skulle fortsätta. Genom AMS fick man personal till detta. En arkitekt fick i uppdrag att fortsätta jobbet, men hans intresse för uppgiften var väl inte på högsta nivå. Dock fick han inventerat en del byar och det samlade materialet skulle sedan kompletteras och bearbetas av nästa inventerare, som i motsats till sin föregångare verkligen lade ner hela sitt intresse på arbetet. Fler byar inventerades och kanske är det någon som kommer ihåg det stora reportaget i Ystads Allehanda som gjordes när inventeringen av Vollsjö pågick.

När inventeringarna var klara och allt material insamlat, så var dock den högst tillåtna arbetsperioden för AMS-anställd personal, 6 månader, tillända och några pengar till fortsatt arbete fanns inte. Man försökte få pengar från annat håll för att slutföra arbetet och liksom tidigare samla det till små skrifter, som skulle ges ut, men förgäves. Allt material ligger alltså färdigt i någon byrålåda och väntar på att kulturnämnden skall få råd till att fortsätta detta intressanta arbete. Dock ser det ju för närvarande mycket mörkt ut och det är väl inte troligt att det ska bli någon slant över. Vi får väl bara hoppas att det ekonomiska läget skall vända till det bättre, så att vi alla skall kunna få del av inventering, som rör Starrarp m.fl. byar.

REGN, BLÅST och KYLA

Danskvällarna i Hultet i somras drabbades alla, förutom den tredje, av antingen regn, blåst eller kyla eller alltihop samtidigt. Nå, ja så uselt var väl kanske inte vädret. Dessutom förtränger man ju det onda, så att om några år minns man kanske kvällarna alla lika fina, som den kvällen när Ralf Björklund och Sigge Cederlund underhöll.

För allmän kännedom meddelas här dansbanans ekonomi helt kort.

Inkomster under året: 350 kr. Utgifter: 146 kr. I kassan finns nu 529 kr.

Carl-Åke Låhnn har sänt in nedanstående lilla solskenshistoria. Den är från hans tid som lärare i Vallarums skola. Säkert finns här flera, som kan berätta om episoder från våra gamla byskolor. Välkomna in till Härderups-posten med dessa.

I Vallarums skola gick för ett tiotal år sedan två klasser. På övervåningen gick andraklassen med Kerstin Falkstedt som "fröken" och på nedervåningen huserade sexan med undertecknad som lärare. Det tomma klassrummet fungerade som matsal.

Den här dagen hade andraklassen gymnastik timmen omedelbart före lunch. Allteftersom de blev färdigklädda kom de till matsalen, nyduschade och våta i håret. Till sist kom också en liten parvel, vi kan kalla honom Olle eftersom han inte heter så, fram till fröken. Han hade växt kraftigt och jeansen var lite korta. Den ena foten hade mycket ordentligt sin socka, men på den andra lyste ett långt kalsongben vitt. Han såg mycket bekymrad ut och vände sig till fröken: "Fröken, jag kan ente hitta min hossa".

Fröken rådde honom att äta först så skulle de tillsammans gå och leta efter strumpan. Så skedde och eftersom de aldrig kom tillbaka gick även jag ner

och hjälpte till. Men strumpan var helt försvunnen.

Tiden gick och vi måste börja lektionerna igen.

På rasten berättade sedan fröken följande. Efter en stund lystes Olles ansikte upp som av ett inre sken, han dök ner under bänken och när han stack upp sitt skinande anlete över bänken förkunnade han glatt:

"Fröken, nu har jag hittat min hossa. Jag hade tatt bägge två på samma ben"!

Carl-Åke Låhnn

Teckning: Anton Håkansson

Det blir SYFÖRENINGSAUKTION i Starrarps skola

Fredagen den 28 november kl. 19.

Starrarps kyrkliga syförening